

2015

BILTEN12

PSSS UŽICE

Decembar. 2015.

28.12.2015.

SADRŽAJ BILTENA

Tema: Mere nege lucerke na kraju vegetacije

- dipl. ing. Ljubodrag Pantelić, savetodavac za ratarstvo

Tema: Perspektivne sorte crvene maline

- dipl. ing. Andrija Radulović, savetodavac za voćarstvo

Tema: Bakteriozna plamenjača maline (Pseudomonas syringe)

- dipl. ing. Zorica Lazić, savetodavac za zaštitu bilja

Tema : Sistem računovodstvenih podataka na poljoprivrednim gazdinstvima u Republici Srbiji FADN

- dipl. ing. Milena Ćirić, savetodavac za zaštitu bilja

Tema: Ko ima pravo i na koji način se vrši raspodela dobiti koju zadruga ostvari

- dipl. ing. Nebojša Đurić, savetodavac za stočarstvo

Tema: Nega kupine u drugoj godini posle sadnje (drugo vegetaciji)

- dipl.ing. Nebojša Brzaković, savetodavac za voćarstvo

Tema: Ishrana koza

- dipl.ing. Dejan Stanković, savetodavac iz oblasti stočarstva

Tema: Đubrenje voćaka

- dipl.ing. Snežana Janjić

Tema: Uslovi u pogledu kvaliteta meda

- Dipl.ing. Ana Prokić

Stanje useva - Ljubodrag Pantelić, dipl.ing

Prognoza i izveštavanje o prisustvu biljnih bolesti i štetočina: Mrka trulež jabuke ploda (Monilia fructigena)

- dipl.ing. Milenko Gavrilović, stručni saradnik

Agro ponuda ,Dominantne mesečne cene preuzete iz biltena STIPS-a

POLJOPRIVREDNA SAVETODAVNA I STRUČNA SLUŽBA UŽICE DOO“ UŽICE

- Dipl.ing. Miroslav Milivojević- direktor i stručni saradnik za stočarstvo
- dipl. ing. Ljubodrag Pantelić, savetodavac za ratarstvo
- dipl. ing. Milenko Gavrilović, stručni saradnik za zaštitu bilja
- dipl. ing. Nebojša Đurić, savetodavac za stočarstvo
- dipl. ing. Zorica Lazić, savetodavac za zaštitu bilja
- dipl. ing. Milena Ćirić, savetodavac za zaštitu bilja
- dipl. ing. Bojana Nešić, savetodavac za agroekonomiju
- dipl. ing. Andrija Radulović, savetodavac za voćarstvo
- dipl.ing. Nebojša Brzaković, savetodavac za voćarstvo
- dipl.ing. Dejan Stanković, savetodavac za stočarstvo
- dipl.ing. Snežana Janjić, savetodavac za voćarstvo
- dipl.ing. Ana Prokić, savetodavac za voćarstvo
-

**50 GODINA SA VAMA
PSSS LIDER INFORMACIJA**

koji prati i implementira nove trendove i tehnologije u proizvodnji, specifičan sistem rada i implementacija novih znanja, leadersku poziciju znanja implementira u proizvodnju kod neposrednih proizvođača.

Kroz svakodnevno obavljanje svojih aktivnosti postajemo prepoznatljivo ime na tržištu znanja.

Spremni smo sa pružimo stručnu pomoć iz oblasti:

- ratarstva
- stočarstva
- voćarstva
- zaštite bilja
- kao i da otklonimo sve nedoumice u poljoprivrednoj proizvodnji
-

PSSS je sistem koji ima:

- 50 punih godina rada;
- 15 zaposlenih stručnjaka sa sedištem u Užicu
- Profesionalan stručni kadar koji jednostavno i brzo povezuje znanje sa praksom
- Ažuriranje novih stručnih informacija i znanja

Brz protok informacija od PSSS prema vama i obrnuto, omogućava efikasno rešavanje iskrskih problema!

Telefoni /fax službe: 031/513-754, 516-266

e- mail: pssuzice@sbb.rs

Mere nege lucerke na kraju vegetacije

U cilju povećanja otpornosti za prezimljavanje, jesenja nega lucerke se svodi na đubrenje PK đubrivima, vreme košenja zadnjeg otkosa, te zaštitu od glodara.

U jesenjem periodu lucerka prolazi kroz tkz.period kaljenja u vremenu 30 – 40 dana pred zimu.

Priprema biljke za otpornost na niske temperature počinje još tokom jeseni, kada su dnevne temperature osam stepeni i pri noćnim temperaturama manjim od pet stepeni.

Tokom jeseni, u vreme sunčanih dana, lucerka pri pozitivnim temperaturama, usporeniji proces fotosinteze, a u večernjim, noćnim i jutarnjim satima pri nižim u biljkama dolazi do usporavanja procesa disanja i rasta, što dovodi do nakupljanja ugljenih hidrata (skroba i šećera) koje biljke deponuju u vitalne delove, vrat i krunu korenovog sistema.

Tokom zimskog perioda biljke koriste šećer kao zaštitnu materiju u cilju snižavanja tačke mržnjenja ćelijskog soka, kao i energetski materijal koji obezbeđuje proces disanja.

Nakon završetka procesa nakupljanja rezervnih materija lucerka izdržava temperature od -12°C do -15°C.

Nakon ove faze proces kaljenja se nastavlja i počinje faza kaljenje od -5°C do -10°C. U ovoj fazi dolazi do znatnog obezvođavanja ćelija. U ovoj fazi obezvođavanja, otpornost prema mrazu se znatno povećava i lucerka može da toleriše niske temperature -20°C do -25°C, a pod dubljim snežnim pokrivačem i više od -25°C.

Otpornost lucerke na niske temperature je sortna karakteristika i sa starošću opada.

Dobru otpornost prema golomrazici i niskim temperaturama imaju domaće sorte.

Za prezimljavanje lucerke poseban značaj ima fosfor i kalijum koji su dovoljno obezbeđeni u ćelijskim sokovima biljke.

Zato se đubrenje lucerke PK đubrivom u godinama iskorišćavanja izvodi u jesen, a u zavisnosti od obezbeđenosti zemljišta ovim hranivima u lakopristupačnim oblicima što je bitno za uzimljavanje lucerke.

U cilju uspešnog prezimljavanja lucerke zadnji otkos bi bilo dobro skidati u oktobru, što kasnije. Vreme rasta poslednjeg otkosa treba da bude što duže, a u funkciji sinteze organske materije. Najčešće prisutni glodari u lucerištima su:

- Voluharice(Mikrotus arvalis)
- Poljski miš(Apodemus agrarius)
- Hrčak (cricetus cricetus)

U jesenjem i zimskom periodu, kada ponestane hrane posebno su opasni, kada im lucerište postaje dominantan izvor hrane.

Rodenticidi su efikasna sredstva za njihovo suzbijanje.

Ispravna primena ovih mamaca je stavljanjem u aktivne rupe, koje glodari prave u lucerištu, a koje nakon stavljanja treba zatvoriti i tako onemogućiti trovanje divljači (zečeva, srna, ptica itd.).

Ljubodrag Pantelić, dipl.ing.

Perspektivne sorte crvene maline

U poslednje vreme u svetu mnogo se radi na stvaranju novih sorata maline. Neke do sada stvorene sorte mogu biti interesantne za područje Republike Srbije, kao i za okolne zemlje.

Glen ample (Glen Ample) – Škotska sorta, srednje rane do srednje poznog vremena zrenja. Pogoduje za gajenje na otvorenom i u različitim vidovima zaštićenog i poluzaštićenog prostora. Izdanci su umereno bujni i glatki, sa veoma malo trnova. Visoke je i stabilne rodnosti. Plodovi imaju veoma lepu izloženost na srednje dugim do dugim rodnim grančicama. Odličnog su kvaliteta. Prevažna namena plodova ove sorte je potrošnja u svežem stanju, ali i za različite vidove prerade.

Oktavia (Octavia) Selekcionisana je 1996. godine u Ist Molingu. Karakteriše se veoma kasnom epohom zrenja plodova. Plodovi su krupni, konusnog oblika, veoma privlačnog izgleda, pogodni su za svežu potrošnju. Otporna je na lisnu vaš.

Čilivok (Chillivok) Stvorena u Britanskoj Kolumbiji. Srednje rane je sezone sazrevanja plodova. Ima bujne izdanke na kojima skoro da nema bodlji. Rodne grančice imaju veoma oštar ugao grananja. Plod je svetlocrvene boje, srednje krupan, privlačnog izgleda. Sve strane je upotrebne vrednosti.

Titan (Titan) Stvorena je 1985. godine u SAD-u. Ima vrlo duge i zdanke i rodne grančice. Izdanci su skoro bez bodlji. Srednje kasne je epohe zrenja. Karakteriše se veoma velikom rodnošću i krupnim plodovima koji su tamno crvene boje, prosečnog ukusa. Pogodna je za različite vidove prerade i za upotrebu u svežem stanju. Otporna je na lisne vaši, a veoma osetljiva na trulež korena.

Loren (lauren). Nastala je 1997. godine u Merilendu. Izdanci ove sorte su veoma bujni, glatki bez trnja, neravnomerno raspoređeni. Srednje rane epohe sazrevanja, sa veoma dugim periodom berbe plodova. Plodovi su krupni, aromatični i čvrsti. Mana je neujednačena obojenost. Pogodna je za upotrebu u svežem stanju za različite vidove prerade. Osetljiva je na plamenjaču korena. Letorasti su veoma osetljivi na kolebljive zimske temperature.

Fertodi Zamatoš (Fertodi Zamos)

Mađarska je sorta. U poslednje vreme dosta se širi na našim prostorima. Plod je tamno roze boje, svetliji od Vilameta, krupan, transportabilan. Stablo glatko bez bodlji sa izraženim bočnim grananjem. Dobro podnosi kako sušna tako i vlažnija zemljišta.

Od dvorodnih sorata mogu da budu interesantne:

BILTEN 2015.

Otem blis (AutumnBlis) Engleska sorta, nastala 1984. godine u Ist Mologu. Obrazuje broj izdanaka, srednje visine sa malo trnova. Ranije je epohe zrenja u odnosu na ostale dvorodne sorte (sazreva otprilike 10 dana pre *Heritidža*). Plodovi su krupni, sa krupnim koštunicama. Prijatnih su organoleptičkih osobina. Pogodni su za upotrebu u svežem stanju i za preradu. Osetljiva je na virus žbunaste kržljivosti maline.

Himbo top (Himbo Top) Švajcarska je sorta. Može se gajiti na otvorenom, ali i u različitim vidovima zaštićenog i poluzaštićenog prostora, zahvaljujući čemu se period berbe može znatno produžiti. Sazreva u drugoj polovini jula. Ima jake i uspravne izdanke, otporne na najznačajnije bolesti maline. Plodovi ove sorte pripadaju grupi veoma krupnih (preko 5 grama). Konusnog su oblika, veoma privlačne svetlocrvene boje. Pogodna za upotrebu u svežem stanju.

Erika (Erica). -Novija je italijanska sorta koja ima sve veću zastupljenost u proizvodnim zasadima u Španiji. Plodovi ove sorte su odličnih organoleptičkih osobina, pogodni su za upotrebu u svežem stanju. Veoma su krupni, svetlo crvene boje i odlično se čuvaju.

Neophodno je napomenuti da sve ove sorte treba proveriti u praksi na različitim lokalitetima, na manjim površinama pa ih tek tada uvesti u masovnu proizvodnju.

Andrija Radulović, dipl. Ing.

Bakteriozna plamenjača maline (*Pseudomonas syringae*)

Na području Zlatiborskog okruga, već nekoliko zadnjih godina u periodima kišnog proleća dolazi do pojave bakterijske plamenjače maline. Simptomi su veoma uočljivi i brzo se šire tako da zabrinuti proizvođači nam se često obraćaju za pomoć. Dobra vest je da stabilizacijom vremenskih prilika tj. smanjenjem vlažnosti i povećanjem temperature infekcija staje i biljka se oporavlja ukoliko nije previše oštećena.

Bakterija *Pseudomonas syringae* je parazit velikog broja drvenastih i zeljastih biljaka. U Srbiji je prvi put opisan kao parazit maline od strane Rankovića i Šutića (1973). Karakteristični simptomi bolesti ispoljavaju se najčešće vršnim delovima izdanaka i manifestuje se gubitkom turgora. Duži kišni period u našim uslovima obično se javlja krajem maja i početkom juna, tada se i uočavaju simptomi ovog oboljenja. Bakterija prezimljava u pupoljcima i kao epifit na izdancima. Infekcija se ostvaruje preko hidatoda duž oboda liske ili preko stoma. Simptomi se ispoljavaju u vidu uljastih, kasnije mrkih pega koje se prvo javljaju duž oboda liske, a zatim se šire duž lisnih nerava zahvatajući veći deo lisne površine. Oko pega uočava se pojava hlorotičnog oreola. Obolelo tkivo je vlažnog izgleda, a kasnije postaje suvo. Pojava bakterijskog eksudata na naličju lista je karakterističan znak bolesti. Zahvaćene biljke venu i suše se. Za nastanak infekcije su pogodne vremenske prilike sa visokom vlažnošću i nižim temperaturama tako da se ovo oboljenje najčešće i javlja u kasno proleće ili ređe u jesenjem periodu.

Za zaštitu maline od bakterijskih oboljenja bitan je integralni pristup koji obuhvata optimalnu upotrebu agrotehnikе, kao i fitosanitarnih i hemijskih mera. Pravovremena rezidba i uklanjanje biljnih ostataka utiče na smanjenje inokuluma. Dezinfekcija alata i pribora. Adekvatan sistem uzgoja utiče na provetrenost, tj. smanjenje prevelike vlažnosti koja odgovara fitopatogenim bakterijama. Optimalne formulacije i količine đubriva određuju bujnost biljke i otpornost. Pored korišćenja zdravog sadnog materijala, treba imati u vidu da se inokulum nalazi i na drugim biljkama u okruženju, tako da je neophodno obratiti pažnju na uništavanje korovskih biljaka u zasadu i oko njega.

BILTEN 2015.

Sorte maline najviše zastupljene kod nas Meeker i Willamett pripadaju grupi srednje otpornih sorti na ovo oboljenje. Povećanje osetljivosti prema patogenu utiče prevelika bujnost usled primene većih količina azotnih đubriva.

Hemijska zaštita se svodi na korišćenje preparata na bazi bakra. Zato je važno istaći značaj prolećnih i jesenjih tretmana bakarnim sredstvima ukoliko želimo da izbegnemo pojavu ovog oboljenja.

Zorica Lazić, dipl.ing.

Sistem računovodstvenih podataka na poljoprivrednim gazdinstvima u Republici Srbiji FADN

FADN u Srbiji

- Sistem računovodstvenih podataka na poljoprivrednim gazdinstvima (FADN) je instrument za praćenje i ocenu prihoda na poljoprivrednim gazdinstvima u Evropskoj uniji, kao pomoć planiranju i merenju efekata Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP). Zasnovan je na reprezentativnosti i mikroekonomskim podacima (računovodstvo) koje se prikupljaju svake godine. FADN koncept je promovisan 1965. godine u Evropskoj uniji i uspostavljen u svim zemljama članicama.
- U oktobru 2011. godine Republika Srbija je započela sa implementacijom projekta „Uspostavljanje sistema računovodstvenih podataka na poljoprivrednim gazdinstvima u Republici Srbiji - FADN“, finansiran od strane Evropske unije
- Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine zajedno sa ekspertima FADN Projekta i uključenim institucijama sprovodi uspostavljanje FADN u Srbiji u skladu sa standardima EU i srpskim zakonodavstvom.
- Prikupljanjem podataka sa poljoprivrednih gazdinstava, FADN sistem omogućava, pored rezultata proizvodnje na nacionalnom nivou, povratnu informaciju gazdinstvima koja su deo sistema. Stoga je moguće poboljšanje upravljanja gazdinstvom davanjem saveta na bazi rezultata poslovanja
- FADN se uglavnom bazira na knjigovodstvenim podacima, bavi se tehničkim i ekonomskim podacima

Organizaciona struktura

Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine

Institut za primenu nauke u poljoprivredi (IPN)

Poljoprivredne savetodavne i stručne službe na području uže Srbije

Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu AP Vojvodine

Poljoprivredne stručne službe na teritoriji Vojvodine

Mreža prikupljanja podataka

33 POLJOPRIVREDNE SAVETODAVNE I STRUČNE SLUŽBE

100 SAVETODAVACA

498 POLJOPRIVREDNIH GAZDINSTAVA (2013)

Očekivani konačni uzorak: oko 2 000 poljoprivrednih gazdinstava

Zbog čega se uključiti u FADN?

- Učešće je dobrovoljno
- Podaci su bezbedni pod šifrom (izjava o poverljivosti podataka je obavezna)

BILTEN 2015.

- Gazdinstva koja učestvuju dobijaju povratnu informaciju i savete u vezi sa njihovim rezultatima poslovanja (mogućnost za poređenje sa grupnim rezultatima uporedivih gazdinstava)
- Obuka poljoprivrednika kako da prate sopstveno poslovanje

Koristi za poljoprivrednike

- Obuka poljoprivrednika kako da prate sopstveno poslovanje i nauče kako da tumače i koriste dobijene ekonomske rezultate
- Bolji pregled i praćenje poslovanja na nivou celokupnog gazdinstva
- Bolje planiranje: DOBRE INFORMACIJE ZA DOBRE ODLUKE
- Redovno vođenje evidencije uz fokusiranje na prihod, troškove i profit
- Izrada planova: proizvodnje, prihoda, troškova, investicija
- Olakšano konkurisanje za sredstva iz javnih fondova (državna, IPARD i sl.)
- Poređenje rezultata sa drugim proizvođačima koji se bave istim tipom proizvodnje

Šta nam je potrebno od Vas?

- Redovno beleženje podataka i dobra saradnja sa poljoprivrednim savetodavcima
- Opšti podaci o gazdinstvu, vrsti proizvodnje, korišćeno poljoprivredno zemljište, radna snaga...
- Podaci u vezi sa aktivnostima (mesečna evidencija):
kupovina, prodaja, korišćeno na gazdinstvu, broj životinja...
- Podaci o stanju na poljoprivrednom gazdinstvu (na dan 31.12.)
sredstva, zalihe, krediti, subvenice ...

Šta možete očekivati

- Povratnu informaciju o prethodnoj godini
- Savete od strane savetodavaca, prilagođeni konkretnom (Vašem) gazdinstvu
- Unapređene i poboljšane savete korišćenjem metoda poređenja u grupi
- Podršku – zabeleženi podaci iz FADN mogu biti korišćeni za banke /fondove prilikom traženja dodatnih sredstava

Milena Ćirić, dipl.ing.

Ko ima pravo i na koji način se vrši raspodela dobiti koju zadruga ostvari

Pravo da učestvuju u raspodeli dobiti koju zadruga ostvari u poslovanju imaju samo članovi, odnosno zadrugari. To pravo ne bi trebalo ogućiti koperantima, jer tada kooperanti nemaju motiv da steknu status zadrugara. Dobit zadruge se isplaćuje uvek. Posebno je važno da se zadrugari dogovore (urede zadružnim pravilima) da dok zadruga ne ojača – primer prvih pet godina, neće biti isplate dobiti zadrugarima, nego će se neto dobit uknjižiti kao povećanje uloga svakog zadrugara. Na taj način uvećaće se kapital zadruge i ojačati zadruga, a pripisana dobit će uvećati pojedinačne udele zadrugara u kapitalu zadruge.

BILTEN 2015.

Kada zadruga uspostavi dobru poziciju na tržištu deo dobiti iz poslovanja zadruge treba isplaćivati zadrugarima.

Osnovno pravilo za utvrđivanje prava na učešće pojedinog zadrugara u raspodeli dobiti je obim poslovanja tog zadrugara sa zadrugom. Na kraju godine utvrđuje se njegovo procentualno učešće u vrednosti poslovanja svih zadrugara sa zadrugom.

Ova pitanja treba urediti zadružnim pravilima.

Nebojša Đurić, dipl. ing.

Nega kupine u drugoj godini posle sadnje (drugo vegetaciji)

Vrlo je bitna druga vegetacija u procesu formiranja zasada i pripreme za puni rod u narednoj godini kod kupine.

Agrotehničke i pomotehničke mere koje se izvode u drugoj vegetaciji, najviše zavise od toga kako je zasad negovan u prvoj vegetaciji i koliko se izdanaka i koje dužine razvilo.

Ovde postoje tri operacije;

- Sečenje svih izdanaka do zemlje (rezidba u glavu) obavlja se kada je razvoj izdanaka bio slab, porast nedovoljan, pa je potrebno da izdanci ojačaju,
- Vezivanje za prvu žicu (kada je zasad nedovoljno razvijen, a visina izdanaka je samo do nivoa prve žice. Ovde će se dobiti polovičan rod,
- Vezivanje i nega zasada kao u punoj rodu ,tamo gde se razvilo nekoliko kvalitetnih, dugih izdanaka koji će doneti rod.

Prvo se u proleće vrši proređivanje i rezidba pri čemu se ostavljaju samo 2-3 najduža i najbujnija izdanka. Oni se vezuju za postavljenu žicu u zrakastom rasporedu. Letorasti koji nemaju dužinu vezuju se do druge odnosno prve žice.

Posle toga kada je suvo vreme vrši se plitka obrada kako bi se ugaženo i zbijeno zemljište rastreslo i uništio izrasli korov. Tada se vrši prva prihrana sa UREOM ili KAN-om u količini od 50-100 gr po žbunu odnosno 200 gr. Mlade izdanke koje kreću treba prorediti selektivno u dva navrata krajem aprila i krajem maja. Ostavlja se 5-6 izdanka ujednačenih i umerenog porasta za rod u narednoj godini. Oni će tokom vegetacije dostići dužinu i nekoliko metara pa ih je potrebno prekratiti zalamanjem vrhova kada dostignu visinu 90-100 cm. Ovbom merom se postiže razvijanje bočnih grana (letorasta) koji će doneti rod u narednoj godini, a produžnica koja se razvije iz vršnog pupoljka obezbeđuju dalji razvoj izdanka.

Bočni letorasti ako su prebujni mogu se pre berbe prekratiti na 1 m dužine ili se ako ima potrebe mogu iskoristiti za razmnožavanje potapanjem vrhova. Drugo prihranjivanje azotnim đubrivima obavlja se pred početak ili najkasnije u početku cvetanja od 50-100 gr. Po žbunu, što ukupno iznosi 400 kg/ha.

Potrebno je izvršiti zaštitu protiv prouzrokovaca bolesti i štetočina prema određenom programu. Takođe uraditi 3-4 prašenja ili kultiviranja uz okopavanje i uništavanje korova oko žbunova. Ne preporučuje se upotreba herbicida u kupinjacima mlađim od dve godine.

Navodnjavanje se vrši kao i u zasadima u punoj rodnosti jer kupina obrazuje veliki žbun, ogromnu vegetativnu masu i nosi običan rod. Na kraju vegetacije tokom zime treba izvršiti osnovno đubrenje NPK đubrivom (8:16:24) u količini od 200-250 gr. Po žbunu odnosno 500 kg/ha. Đubrivo treba rasturiti u prečniku od 50 cm oko žbuna.

Nebojša Brzaković,dipl.ing.

Ishrana koza

Po načinu iskorišćavanja hrane i podmirivanja potreba koze su slične ovcama i govedima. Ipak, postoje neke njihove karakteristike koje ih odvajaju od ostalih preživara. Koze vole raznovrsnu hranu i često je menjaju. Takođe, u njihovoj ishrani u znatnoj meri je zastupljen brst, više nego kod drugih domaćih preživara. Konzumiranje raznovrsnih biljaka održava dobar apetit kod koza pa je dobro da na njihovim pašnjacima bude žbunja i drveća. Koze mogu da budu opasne za voće i drugo drveće, ako im se dozvoli da previše konzumiraju njihovo lišće. Koze, u odnosu na svoju TM, daju puno mleka, a takođe i konzumiraju znatne količine hrane. Ako se dobro hrane, posebno u vreme pred oplodnju, pri kraju graviditeta i tokom laktacije, dnevna proizvodnja mleka može da bude 3-5kg.

Dnevne potrebe koza na nivou održanja

TM kg	Variranje mase kg/mesec	NEL MJ	SSP g	Ca g	P g	Konzumiranje SM kg/dan
50	-1	3,91	40	3,5	2,5	1,45
	0	5,04				
	+1	6,17				
	+2	7,30				
60	-1	4,61	48	4,0	3,0	1,55
	0	5,74				
	+1	6,87				
	+2	8,00				
70	-1	5,31	56	4,5	3,5	1,65
	0	6,44				
	+1	7,57				
	+2	8,70				

U toku vegetacije koze se drže na pašnjacima. Smeše koncentrata koje se koriste, prema potrebi, zavisno od sastava kabaste hrane, veoma su slične onima koje se daju ovcama. Važno

BILTEN 2015.

je da svaka kategorija koza dobije kvalitet i kvantitet hrane koji odgovara njihovim potrebama.

Potrebe koza u poslednja 2 meseca bremenitosti

TM kg	NEL MJ	SSP	Ca	P
50	8,43	113	9,5	4,0
60	9,13	121	10,0	4,5
70	9,83	129	10,5	5,0

Dnevne potrebe koza u laktaciji

TM kg	Proizvodnja mleka sa 3,5% MM kg/dan	NEL MJ	SSP g	Ca g	P g
50	1	7,91	96	8,0	4,5
	2	10,78	152	12,0	6,0
	3	13,65	208	15,5	7,5
	4	16,52	264	19,0	8,5
	5	19,39	320	22,5	10,0
	6	22,36	376	26	11,0
60	1	8,61	104	8,5	5,0
	2	11,48	160	12,5	6,5
	3	14,35	216	16,0	8,0
	4	17,22	272	19,5	9,0
	5	20,9	328	23,0	10,5
	6	22,96	384	26,5	12,0
70	1	9,31	112	9,0	5,5
	2	12,18	168	13,0	7,0
	3	15,05	224	16,5	8,5
	4	17,92	280	20,0	9,5
	5	20,79	336	23,5	11,0
	6	23,60	392	27,0	12,5

Dejan Stanković ,dipl.ing.

Đubrenje voćaka

Dugovečnost voćaka, dubina na kojoj se razvija njihov koren, stadijum razvića s nejednakim zahtevima za pojedinim hranjivim elementima i mnogobrojnim drugim činiocima čine da đubrenje predstavlja vrlo složen problem u voćarstvu. Danas đubrenje predstavlja jednu od najvažnijih agrotehničkih mera i najviše doprinosi intezivnosti voćarske proizvodnje. Zadatak đubrenja jest da se zemljište učini što plodnije i da se voćkama osigura hrana u dovoljnim količinama od početka do kraja vegetacije. Za svoje održavanje i uspevanje, voćke uzimaju iz zemljišta više hranjivih elemenata, bez koje voćke se ne bi mogle normalno razvijati. Praktično u zemljištu se javlja nedostatak samo tri elementa to: azot, fosfor i kalijum. ređe kalcijum i mikroelementi. Različiti organi voćaka troše i različite količine hranjivih elemenata, tako da plodovi troše dosta fosfora i azota, a lišće više kalijuma i magnezijuma. Đubrenjem se uspostavlja ravnoteža između bujnosti i rodosti voćaka. Ova ravnoteža se uspostavlja prilagođavanjem đubrenja prema voćnoj vrsti, sorti, zemljištu, klimi i načinu obrade zemljišta.

Sobzirom na ciljeve đubrenje može biti; osnovno i meliorativno. Meliorativno đubrenje pre sađenja voćaka, đubrenje prilikom sađenja voćaka, đubrenje mladih voćaka i đubrenje voćnjaka u punoj rodosti. A po vrstama đubriva mogu biti: organska, mineralna i specifična (bakterijska).

Organska ili prirodna đubriva sadrže organske organske materije biljnog porekla. U organska đubriva ubrajaju se stajnjak, osoka, živinsko đubrivo i razna druga đubriva nastala od raznih biljnih i životinjskih otpadaka. Organska đubriva obogaćuju zemljište hranjivim materijama i poboljšavaju njegovu strukturu kako na lakim, tako i na teškim i zbijenim zemljištima. Vrste meliorativnih đubriva su još; hunizacija, fosfatizacija, kalcifikacija.

Dopunska đubriva se još nazivaju i mineralna đubriva. Sadrže samo određene hranjive sastojke u jačim koncentracijama i ako se upotrebljavaju u većim količinama zamaraju zemljište i kvare njihove fizičke i hemiske osobine. Ovakva đubriva se primenjuju za jednu vegetacionu sezonu.

Prihranjivanje je vrsta dopuskog đubrenja kojom se biljci u toku vegetacionog perioda obezbeđuju lako usvojiva đubriva. Prihranjivanje se može obavljati na više načina: unošenjem granuliranih đubriva u zemljište, folijarno, unošenjem preko sistema za navodnjavanje (fertigacija).

Snežana Janjić, dipl.ing.

Uslovi u pogledu kvaliteta meda

Pravilnik o kvalitetu meda i drugih proizvoda pčela počeo da se primenjuje od 1. januara 2016. godine. Ovim pravilnikom bliže se propisuju uslovi u pogledu kvaliteta meda, drugih proizvoda pčela i preparata na bazi meda i drugih proizvoda pčela.

U smislu uslova u pogledu kvaliteta meda prema poreklu med se klasifikuje kao:

1) cvetni ili nektarni i to jednocvetni i višecvetni med; 2) medljikovac; 3) pekarski med.

Prema načinu proizvodnje i stavljanja u promet, med se kategorizuje kao:

BILTEN 2015.

1) med u saću – koji pčele odlažu u ćelije sveže izgrađenog saća bez legla, sa ili bez satnih osnova izgrađenih isključivo od pčelinjeg voska, koji se stavlja u promet u poklopljenom saću ili u sekcijama tog saća;

2) med sa saćem ili med sa delovima saća – koji sadrži jedan ili više delova saća;

3) ceđeni med – med koji se dobija ceđenjem otklopljenog saća bez legla;

4) vrcani (ekstrahovani) med – dobijen centrifugiranjem otklopljenog saća bez legla;

5) presovani med – dobijen presovanjem saća bez legla, bez ili sa zagrevanjem najviše do 45°C;

6) filtrirani med – dobijen filtriranjem i uklanjanjem neorganskih ili organskih primesa pri čemu dolazi do značajnog uklanjanja polena.

Med se sastoji od različitih šećera, pretežno fruktoze i glukoze i drugih supstanci kao što su organske kiseline, enzimi i čvrste čestice koje dospevaju u med za vreme njegovog nastajanja. Med može da bude tečne ili viskozne konzistencije, delimično ili potpuno kristalisan, a boja meda može da varira od svetložute do tamnobraon. Miris i ukus meda variraju u zavisnosti od vrste biljaka od kojih potiče.

1) Jednocvetni med je proizvod koji medonosne pčele proizvode od nektara cvetova medonosnih biljaka određene vrste. Može se označiti prema određenoj biljnoj vrsti ako u nesrastvoljivom delu sadrži najmanje 45% polenovih zrna te biljne vrste. Višecvetni med (livadski, cvetni) je proizvod koji medonosne pčele proizvode od nektara cvetova različitih vrsta medonosnih biljaka.

2) Medljikovac je proizvod koji pčele proizvode sakupljanjem sekreta insekata, koji se hrani sokovima sa živih delova biljaka.

3) Pekarski med je med izmenjenog kvaliteta koji se koristi u industriji ili kao sastojak druge hrane koja se dalje prerađuje i može da ima nesvojstven ukus ili miris, u stanju vrenja, prevreo ili pregrejan.

Med se stavlja u promet ako u pogledu kvaliteta ispunjava uslove u skladu sa ovim pravilnikom i ako:

1) ne sadrži dodatne sastojke odnosno štetne, nedozvoljene ili veterinarske medicinske proizvode, hemijske elemente i kontaminante preko maksimalno dozvoljene granice, u skladu sa posebnim propisima;

2) ne sadrži organske ili neorganske primese nesvojstvene medu;

3) ima svojstven ukus ili miris, osim pekarskog meda;

4) nije u stanju vrenja, osim pekarskog meda;

5) nema veštački izmenjenu kiselost;

6) nije podvrgnut hemijskom i biohemijskom tretmanu koji utiče na kristalizaciju meda;

7) ne potiče iz saća u kome je leglo;

8) nije bio izložen jonizujućem ili ultravioletnom zračenju;

10) je upakovan u ambalažu koja ispunjava uslove u skladu sa posebnim propisom kojim se uređuje zdravstvena ispravnost predmeta opšte upotrebe;

11) se čuva u suvim, tamnim i provetrenim prostorijama, na sobnoj temperaturi.

Ana Prokić, dipl.ing.

Stanje useva

Stanje ozimih useva je zadovoljavajuće, usevi posejani u optimalnom roku su u fazi bokorenja u dobroj kondiciji za prezimljavanje. Kasniji posejani usevi su u fazi nicanja. Obzirom da nema niskih dnevnih temperatura ne postoji opasnost od izmrzavanja.

Ljubodrag Pantelić, dipl.ing.

Mrka trulež jabuke ploda (*Monilia fructigena*)

Spada u najznačajnije prouzrokovaoče truleži plodova jabuke, kruške i drugog jabučastog voća. Ova vrsta truleži je veoma značajna jer se može razvijati kako u voćnjacima, tako i u skladištima. Plodovi koji su napadnuti ranije tokom vegetacije uglavnom potpuno satrunu i opadnu. U uslovima povoljne temperature za razvoj parazita trulež može da zahvati ceo plod za, u proseku, od 10 do 14 dana. Kasnije zaraženi plodovi mogu imati početne simptome truleži i kao takvi neretko dospevaju u skladišta. Pege su najpre male kružne svetlosmeđe boje. Kasnije se pege prilično brzo šire, uvećavaju, a tkivo ploda se razmekšava i trune. U okviru pege se tokom čuvanja, a nekad i tokom vegetacije razvijaju sporonosni organi parazita u vidu beličastih koncentričnih krugova.

Postoji dva tipa truleži koja nastaje kao posledica ovog parazita. Jedan tip je smeđa trulež plodova i ona je najčešća. Drugi tip truleži je tzv. crna trulež, koja nastaje u slučaju čuvanja plodova u uslovima bez svetlosti- u tami ili u delu magacina u kome nema svetlosti. Kod crne truleži na dolazi do sporulacije parazita, jer je za formiranje plodonosnih organa potrebna svetlost. I u jednom i u drugom slučaju parazit potpuno prorasta napadnute plodove koji se smežuraju. Sa trulih plodova parazit se može širiti na susedne zdrave plodove, pa se zbog toga preporučuje povremno prebiranje u skladištima jabuke.

Zaraženi plodovi koji opadnu u zasadu jabuke su izvor za širenje zaraze u narednoj vegetaciji. Truli plodovi koji se izbacuju iz magacina takođe su izvor za širenje zaraze, pa bi njih trebalo odlagati u iskopane rupe u zemlji, a nakon toga zatrpati.

Mrka trulež plodova jabuke (*Monilia fructigena*)

Milenko Gavrilović, dipl.ing.

Poštovani poljoprivredni proizvođači posetite stranicu <http://www.agroponuda.com/> ili nam se obratite ako želite nešto da oglasite da prodajete ili kupujete.

AGRO PONUDA BERZA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA SRBIJE

Dominantne mesečne cene preuzete iz biltena STIPS-a

Cene žive stoke u Srbiji 14-20.12.2015

Cene žive stoke na stočnim pijacama				Klanične cene žive stoke			
Životinje	težina	rasa	Dominantna cena	Životinje	težina	rasa	Dominantna cena
Dviske	Sve težine	Sve rase	120-240	Bikovi	Preko 500kg	HF	225
Jagnjad	Sve težine	Sve rase	280-320	Bikovi	Preko 500kg	SM	220-255
Jarad	Sve težine	Sve rase	160-220	Jagnjad	Sve težine	Sve rase	280-310
Junad	preko 480kg	SM	220	Junad	Do 300kg	Sve rase	
Junad	350-480kg	Sve rase	220	Junad	350-480kg	Sve rase	230-270
Bikovi	Preko 500kg	SM		Junad	Preko 480	Sve rase	220-230
Krave za klanje	Sve težine	SM	130-150	Krave za klanje	Sve težine	SM	150-180
Krmače za klanje	Preko 130kg		120-130	Krmače za klanje	Sve rase		110-130
Ovce	Sve težine	Sve rase	110-160	Ovce	Sve težine	Sve rase	120-170
Prasad	16-	Sve	170-240	Prasad	16-	Sve	160-200

BILTEN 2015.

	25kg	rase			25kg	rase	
Prasad	Do 15kg	Sve rase	180-240	Prasad	Do 15kg	Sve rase	
Tovljenici	80- 120kg	Sve rase	120-180	Tovljenici	80- 120kg	Sve rase	120-170
Tovljenici	Preko 120kg	Sve rase	120-180	Tovljenici	Preko 120kg	Sve rase	120-140
Telad	80- 160	SM	350-400	Telad	80- 160	SM	330-480
Koze	Sve težine	Sve rase	120-150	Šilježad	kg	Sve	190-280

Cene žitarica i stočne hrane na produktnoj berzi 14-18.12.2015.god. u Srbiji.

Kukuruz	pšenica	Soja	Suncokretova sačma 33%
17,38din/kg	19,58din/kg	din/kg	Din/kg

Cene povrća u Srbiji kvantaške pijace zaključno sa 14-20.12.2015.god.

Vrsta	Dominantna cena Jedinica mere din/kg	Vrsta	Dominantna cena Jedinica mere din/kg
Boranija		Kupus	27-40
Brokoli	120-130	Luk beli	200-400
Grašak		Luk crni mladi	
Karfiol	40-60	Luk crni	15-18
Krastavac	130	Paprika babura	150
Krompir	35-40	Paprika šilja	180
Patlidžan	150	Paradaiz	60-115
Pasulj beli	170-220	Tikvice	120-130
Praziluk	50-60	Zelena salata (komad)	15-19,5
Spanać	70-80	Šargarepa	35-40

Cene voća u Srbiji sa kvantaške pijace 14-20.12.2015.godine

Vrsta	Jedinica mere din/kg	Vrsta	Jedinica mere din/kg
Jabuka -Ajared	35-40		
Jabuka Delišes	40-50		
Jabuka –G.Smith	45-50	Orah	600-700
Kruška	70-75	Grožđe crno	200-220
Breskva			
Grožđe belo	220		

Izdavač:

„POLJOPRIVREDNA SAVETODAVNA I STRUČNA SLUŽBA UŽICE“ DOO Užice

Tiraž:

300 primeraka